

Första roten, tomt 43

Kvarteret Artilleristallet

Elfte roten 1637–57

Ekelundsgatans sydöstra ände två hus
från hästekvarnen

Första roten 1657–70

Här bodde 1663–73 en *Lars Bengtsson skräddare*, vars änka omtalas 1674–75 i Gustavi tomtöreslängder. Märkligt nog efterföljdes hon av en annan Lars Bengtsson, nämligen *Lars Bengtsson saltmålare*.

Repslagaren under artilleriet Olof Olofson lät den 4.8.1679 lagbjuda Lars Bengtsson saltmätarens hus och gård under Ekeskogen, vilken han hade köpt av Hans Persson Otrill såsom närmaste bördeman för 120 rdr courant. Den 25.5.1638 begärde rådmann Gerhard Braun Johan verklig exekution på repslagaren Olof Olofsson på tyska armbössans vägnar. Efter helgen ”skall han ur husen föras och kreditorerna få däröver disposition”.

När tomtöreslängderna börjar 1696 är konstapeln vid artilleriet Daniel Olofsson Frijs innehavare. Han var son till Olof Jonsson Fries och Brita Ormsdotter. Enligt en rulla undertecknad av Belfrage 28.8.1694 var han då 27 år, västgöte och utbildad skomakaren. Vid bouppteckningen efter hans hustru Brita Larsdotter den 3.3.1706 ägde han då hus och gård på Ekelundsgatan, värd 150 d smt. Själv var han då kommenderad mot Narva. Närvarande vid bouppteckningen var köpmannen Sven Muus och Britas syster Estri Larsdotter. Före sin avresa med "Herr Capitain Wassander under fortifikationen" till Skåne upplät sonen Oluf Danielsson Frijs enligt vad som är upptecknat i inteckningsboken 10.1.1710 del i sin gård under ekeskogen "andra huset från hästekvarnen" som betalning för sin 27 d smt skuld till henne". Detta ångrade emellertid Oluf Frijs och skrev en klagolibell till magistraten (EIIa:23, 5.6.1711) Hans moster Esther (el. Estri) Larsdotter tog honom efter hans moders död till sig och lovade att utan betalning försörja honom under hans barndom med föda och annan skötsel. Men hon hade trots detta fullkomligt uppburit och åtnjutit de penningar som han årligen förtjänat genom arbete på reparbanan utom en gång, då han fick behålla några d smt till inköp av ett "rækkekläde". De pengar han hade förtjänat i reparbanan hade uppgått till mer än de 24 öre smt i veckan, som hon skulle erhålla i kotersättning. Innan han följde med herr Wassander till Skåne hade hon fått honom drucken av brännvin, så att han hade bifallit hennes begäran. "Således nämligen", berättade han "att hon tog mig afsides i ett rum, dher ingen var tillstädes mehr än allenast hon och iag, säyandes till mig: min systersohn" Eftersom du wähl ehrfarit, att iag varit för Dig som en moder trogen med skiötsell och nödtorftig uppehåll. Så må Du nu deremot vijsa mig den trohet, att du der emot unnar mig något efter dig, i fall att du på företagen Resa, på något sätt till lifwet omkomme, än som Din halfbroder, som icke har med Din gård att beställa att iag niuter några penningar till godo efter dig, att så i händelse skee skulle, som förmält är". – "Varpå hon strax i förråd hade tvenne man vittnen och skrivaren, som skriften gjorde, då hon sålunda skriften anställt till en skuldfordran för kost 27 d 12 öre smt. Den jag medelst af obetänksamhet jämte det hon mig drucken gjorde och stod på resande fot, icke öfvervägande skriftens innehoud eller laas den utan i hastigheten underskref densamma." Hans förmyndare Sven Nilsson Muus hade ej lovat henne ersättning.

2 Olga Dahl: Göteborgs tomtägare 1637-1807

Det fanns i Göteborg två åkare Esbjörn Esbjörnsson, senior och junior (burskap resp. 4.11.1707 och 9.4.1716). Senior bodde i andra roten, junior, gift med Annika Knutsdotter står upptagen i skattningslängden för denna gård 1.43 1715 (tomt 150, hus 40, lösöre 20). En av dessa åkare Esbjörn Esbjörnsson begärde i september 1717 att bli kvitt åldermannskapet för åkarna. Han berättade att den 11 september skulle Kungl. Maj:ts skaffare resa från staden och hade en skjutsning av 14 par hästar och begärde ändock ett par till, varom Esbjörn Esbjörnsson blev tillsagd. Nu hade han trenne par hästar i skjuts. När han gick ned i packhuset och tillsade sina ämbetsbröder om skaffarnas krav så flydde de ”hvar sin väg”. Esbjörn Esbjörnsson måste ta sina egna hästar, en som stod vid packhuset och en av de andra, som nyligen hade kommit hem från en annan skjutsning. ”När det skedde, att jag måste släppa mina hästar till, så stodo de andre och gjorde spott och löje åt mig derföre. Nu vet Gud, vad harm jag lider och dageligt överlopp och besvär och ofta blir både jag och min hustru överfallne och hotade över huvud med hugg och slag för det att jag icke så precis kan skaffa hästar. Nu kan jag billigt säja, att jag för min del uti halvannat år köpt 20 hästar och alltid hållit skjutsen vid lika men största delen av mina ämbetsbröder ha nu inga hästar och de, som de kunna hava, de äro så dåliga, att de kunna intet brukas i skjuts och dessutan finnes de treske och nachlässige ved det de kunna förmå. För den skull som jag sitter med ett stort hushåld och många små barn och stor skatt och skuld måst presteras, så att jag rätt nu är så av mig kommen att jag måst ödeligga i grund” (EIIa:29).

Den 26.8.1721 begärde åkaren Esbjörn Esbjörnsson att återfå en liten plats av sin tomt som framlidne Jon Hansson ringkarl och dess hustru i livstiden innehaft. Jon ringkarls barns förmyndare var Hans Lundberg,

Esbjörn Esbjörnsson, Annika Knutsdotter, Peter Knutsson och Jonas Esbjörnsson undertecknade 29.4.1736 en skrivelse i vilken Esbjörn Esbjörnsson till sin måg Ambjörn Johansson upplät följande ograverade rum i sin gård: ”Tvenne stugor och tvenne nattstugor bak i gården oryggeligen att behålla.” Hustru Anna Christina Esbjörnsdotter hade begärt detta under sin livstid på grund av Esbjörns mågs ärliga och trogna välförhållande under 23 års tid. Den 3.9.1737 pantsatte Esbjörn Esbjörnsson för lån av 200 d smt av Director Cantus Anders Bonge sin vid hästekvarnen belägna hus och gård med tvenne stora inmurade kopparrannor, som kostat 300 d smt vid inköpet liksom en halv tomt belägen näst därintill och halva hästekvarnen, som han betalt i kontanta penningar med 400 d smt.

Esbjörn Esbjörnsson var död i juli 1739 då bouppteckningen efter hans barnlöst avlidna hustru Annika Knutsdotter ägde rum: hans egen företogs 9.7.1740. Gården med de inmurade kopparrannorna värderades till 600 d smt, den halva gården därnäst intill med stall och lada till 40 daler samt ¼ i hästekvarnen med fyra hästar till 270 daler.

I en skrivelse 1747 (EIIb:43, 19.1.1747) till Göteborgs magistrat berättas Pigan Catharina Jonasdatter eller ”jungfru Christina Johanna Grubb som hon sig numera kalladt”, vilken vistades i Stockholm ha arv att fordra efter sin avlidna faster åkaren Esbjörn Esbjörnssons hustru Anna Esbjörnsdotter [skall stå Annika Knutsdotter]. Detta arv 125 d 19½ öre smt förvaltades av Annika Knutsdotters måg Knut Pettersson. Pigans förmyndare var kyrkoherden i Ulrika Eleonora församling i Stockholm Johan Gustaf Hollman. Annika Knutsdotter hade två bröder åkaren Petter Knutsson och avlidne Jonas Knutsson. Arvdelning hade skett 6.8.1739. I Stockholms stads justitiecologii protokoll 10.12.1746 meddelas, att avlidne handelsmannen Jonas Grubbs hustru Inga Grubb hade anhållit att kyrkoherden i Ulrika Eleonora församling i Stockholm skulle bli förmyndare för hennes dotter Christina Johanna Grubb.

Den 27.2.1741 inropade "holtzhandlaren" Anders Drake på offentlig auktion åkaren Jonas Esbjörnssons hus och gård på Ekelundsgatan för 420 d 9 öre smt. Drake transporterade köpet på sin svåger hökaren Frans Friedrich Lemke (burskap 24.3.1734), gift med Gunilla Drake. Köpet uppbjöds 6.4.1741 men Lemke avled kort därefter (bou 16.12.1742). Det tycks vara Drake, som Jonas Esbjörnsson åsyftade, när han i april 1741 (EIIb:25, 8.4.1741) klagade över att hans gård nu för andra gången insatts på auktion för pigan Catharina Jonsdotters arvsfordran på 125 d smt. Nu hade den inropats av Herr Commissarien för 420 d 9 öre smt. Hans dotter Maria hade bevistat auktionen å hans vägnar men hennes bud avslogs, då hon betecknades som omyndig.

Hur det nu kommer sig så hade gården 1745 övertagits av stadstrumslagaren Isak Svensson Pihl. Han pantsatte 6.4.1762 sitt på Ekelundsgatan belägna hus och gård till herrar Westerling och Wohlfart för lån av 365 d smt. Bouppteckning efter hans första hustru Ingeborg Ekeroth företogs 24.5.1744, efter hans andra anonyma 8.6.1701. Hans tredje hustru Ingeborg Berg avled 13.12.1773. Enligt bouppteckningen den 3.2.1774 ägde makarna då ett halvt hus på Ekelundsgatan åt gatan mellan herr Johan Schütz tomt i söder och sjömansvaktmästare Mouniers hus i norr. Det såldes till vaktmästaren i Hallrätten Carl Söderquist för 725 d smt. Då var stadstrumslagaren Isak Pihl själv intagen i stadens fattighus. (Berg II:9–10, 62). Bland kreditorerna befann sig firma Andreas Damm och Söner, som 1767 hade begärt in-teckning i stadstrumslagaren Isak Pihla på Ekelundsgatan mot vallen belägna fasta egendom för skuld på 190:20 d smt enligt revers 15.4.1767.

Söderquist avled i oktober 1794. Hans änka Ingeborg Bryngelsdotter, som var född i byn Fersled, Skepplanda 23.4.1734 avled barnlös 16.7.1800. Carl Söderquist var halvbror till Ingrid Svendsdotter, vars son Lars Andersson 1800 var gästgivare i Ingared.

På auktion såldes 7.10.1800 avlidne hallrättsvaktmästare Carl Söderquists och dess även avlidna änka Ingeborg Bryngelsdotters fasta egendom halva huset och gården nummer 43 i första roten vid Ekelundsgatan bestående av hela byggnaden åt gatan samt den del i husets Övriga lägenheter, som Söderquist i livs Iden ägt. Insättningssumman 500 rdr bjöds genast av arbetskarlen Simon Hansson genom dess hustru Lena Hansson.

Ännu 1770 hade Isac Pihl ägt hela gården men före 1774 hade hälften övertagits av båtekarlen Oluf Nilsson, död 1.7.1787. Han efterlämnade änkan Maria Petersdotter och hus med halv tomt på Ekelundsgatan mellan grosshandlare Lars Kåhres fabrik i söder och vaktmästare Menlös änka i norr. Änkan kvarstår som ägare i tomtöreslängden 1795 men 1800 hade skräddargesällen Niclas Carlsson övertagit denna halva. Vid den stora branden 1804 drabbades Niclas Carlsson och Simon Hansson.

Järnhandlare Johan Martin Wallentin, gift med Anna Maria Bronander (född 1782, död 18.8.1820, dotter av järnhandlare Nils Bronander och Dorotea Margareta Lundberg) ägde vid bouppteckningen efter henne 1.11.1820 stenhus å tomt nummer 43, första roten på Ekelundsgatan, värt 666:32 rdr banko samt ödetomten nummer 43 i hörnet av Vall- och Magasinsgatorna. (Berg II:11–12, 129).

Stadsmusikanten Anders Christoffer Schönöw ägde vid bouppteckningen efter sin hustru Catarina Maria Fogelberg, död 12.7.1823 (bou 15.1.1 325) trähus och tomt nummer 108 i tolfte roten särat platserna 101–104 i samma rote samt grundmurade 2-våningsstenhuset nummer 43 i första roten, Ekelundsgatan. Kon var dotter till gelbgjutaren Erland Fogelberg och Greta Maria Lind, död 2.2.1829. Anders Christoffer Schönöw fick fullmakt som stadsmusikant 23.3.1794 efter konsertmästare La Kay (Berg II:11–12, 279).